

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií
FF UK v Praze

Posudek vedoucí diplomové práce

Lucie Kratochvílová, *Jan Havlasa, jeho život a vztah k Brazílii*, Univerzita Karlova v Praze, FF, Ústav románských studií, Praha 2012, 93 str.

Diplomantka, studentka oborů portugálština a španělština, se svým zájmem přiklonila k prvnímu z oborů jako diplomnímu. Mezi zeměmi portugalského jazyka si pak jako předmět svého zájmu zvolila Brazílii a tématem její diplomové práce se stala otázka česko-brazílských vztahů v době vzniku Československa, konkrétně osobnost Jana Klecandy-Havlas, prvního československého vyslance v Brazílii, kde působil v letech 1920-1924. Úkolem diplomantky bylo celkově zmapovat jeho životní dráhu, již nebyla dosud věnována hlubší pozornost, nejspíše proto, že velkou část života prožil v zahraničí a většině domácích režimů, jež se na našem území v průběhu 20. stol. vystřídaly, nebyl příliš pohodlný (v práci je značná pozornost věnována jeho aktivitám namířeným proti rakousko-uherskému mocnářství; úplně harmonický nebyl ani vztah prvorepublikové administrativy k němu, přestože sám - a prameny vzešlé z jeho okolí hovoří ve stejném smyslu - byl vždy obětavým obhájcem samostatného státu; pochopitelnější je - vzhledem k jeho pozdějšímu trvalému pobytu v USA - jeho opomíjení komunistickým režimem).

Hlavním cílem autorky se tedy stala ucelená rekonstrukce neobyčejných životních osudů tohoto v každém případě zajímavého muže, především cestovatele a také diplomata, ale i plodného spisovatele a publicisty. Tomuto cíli zasvětila většinu své energie a vedla k němu nesnadná badatelská cesta: dokumenty k Havlasově životní dráze jsou totiž roztroušeny v řadě archívních fondů. Prameny k jeho činnosti v diplomatických službách uchovává Archiv ministerstva zahraničních věcí, doklady k jeho literární činnosti a texty vzpomínkového a životopisného charakteru jsou uloženy v Literárním archivu PNP v Praze a dokumenty osobní povahy byly po jeho smrti předány Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Nakonec se podařilo dohledat i úřední dokumenty z doby jeho působení ve službách státu v Archivu kanceláře prezidenta republiky. Již tento pouhý výčet dokládá velké osobní nasazení diplomantky, která shromáždění podkladů pro svou práci, jež se jí doslova rozrůstaly pod rukama, věnovala nadstandardní úsilí i čas.

Druhým vytčeným cílem bylo vykreslit Havlasův vztah k Brazílii, kde jako čs. diplomat působil. Vedle údajů o jeho kariéře založených na dokumentech z AMZV se podařilo odhalit bližší okolnosti dosud neosvětleného disciplinárního řízení s ústředím MZV v Praze v letech 1922-1923 a objasnit tak příčiny jeho nepřítomnosti v Riu v době konání mezinárodní výstavy pořádané u příležitosti 100. výročí nezávislosti Brazílie, jíž se ČR účastnilo a jež měla značný ohlas u brazilské veřejnosti. Havlasův pobyt v jihoamerické zemi našel také literární odraz v jeho tvorbě ve formě cestopisných črt (*V brazilských horách*, 1925), stejně jako ve společensko-historických a přírodovědných pojednáních. Právě toto je pravděpodobně oblast, kde by hodnocení jeho díla mohlo jít více do hloubky. Necelá stránka věnovaná studii *Rozluka církve od státu v Brazílii* (1923) sice stručně shrnuje základní fakta, ale chybí detailnější analýza a hodnocení Havlasova pohledu na problematiku; pouze uveden je název Havlasovy disertace. Brazilské téma je ke škodě věci pojednáno na několika oddělených místech práce. A naopak, některé pasáže práce se opakují: jaksi paralelně je totiž pojednán životopis, dále cesty a nakonec dílo, což je sice členění logické, ale vzhledem k těsné provázanosti dochází místo k prostoupení všech částí k jejich částečnému opakování nebo rozdrobení.

Přestože autorka v průběhu redakce své práce hodně zmírnila slovní vyjádření svých viditelných sympatií k pojednávaným subjektům, řada formulací stále ještě prozrazuje nedostatečný kritický odstup, zvláště k apologeticky laděnému vzpomínkovému textu Jana Haluzy, který je často souvisle jen parafrázován a blíže nekomentován (podobně např. nevysvětlená aluze na „náš národ“ – str. 25, jímž je ale myšlen národ brazilský). I přesto však považuji využití a zpřístupnění právě tohoto typu materiálů za jeden z kladů pilné práce diplomantky.

Na další, spíše drobné výhrady, upozorňuji v komentářích k práci samé. Za všechny alespoň pochybnost, zda jméno Havlasovy ženy Elsie nenechávat raději nesklonné, než k němu připínat české koncovky podle modelu Marie. Nešťastně formulovaná je pasáž o zakládání hlavního města Brazílie (str. 38-39, Costa s Niemeyerem patří až do Kubitschekovy éry a nikoliv Pessooovy/Havlasovy, jak může působit; idea sama tvoří součást už první republikánské ústavy z r. 1891, formulována byla ale už za 1. císařství a již dříve i Pombalem).

Celkově tedy pozitivně hodnotím především shromáždění a uspořádání značného množství pramenů k Havlasovu životu a působení, jež jsou rozptýleny v řadě českých institucí a v této míře a komplexnosti nebyly dosud nikdy zpracovány. Budoucí badatelé, ať už se budou věnovat podrobnějšímu hodnocení Havlasovy spisovatele nebo Havlasovy cestovatele a

světoběžníka, dostávají touto prací vynikající základ pro jeho biografii. Práce splňuje podmínky kladené na závěrečné diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě s předběžným hodnocením výborně až velmi dobře s přihlédnutím k výsledku obhajoby.

V Praze, 11.6.2012